

ІНТЕГРУВАННЯ МЕДІАОСВІТИ В ШКІЛЬНИЙ ПІДРУЧНИК ІСТОРІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ

*Мороз Петро,
канд. пед. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

В умовах розвитку інформаційного суспільства змінюються запити, інтереси та пізнавальні можливості учнів. Соціалізація сучасних школярів відбувається значною мірою через медіа, тож підручник історії має озброїтися інструментарієм медіаосвіти для формування в учнів компетентностей, необхідних для життя в сучасному суспільстві. Надзвичайно актуальним в теперішній час стає проблема формування в учнів системного мислення та мадіаграмотності, зокрема вміння фільтрувати інформацію, виділяти в масиві інформації головне (потрібне), розв'язувати складні проблеми та приймати зважені рішення.

Зазначимо, що медіаосвіта нині розглядається як один з головних чинників забезпечення відкритості освіти щодо сучасних швидко змінюваних знань і наближення її змісту до потреб повсякденного життя людини [1]. Одним з завдань медіаосвіти є «сприяння формуванню рефлексії і критичного мислення як психологічних механізмів, які забезпечують свідоме споживання медіапродукції і саморегуляцію взаємодії з медіа на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіапотреб, адекватного та різнобічного оцінювання змісту, джерела, форми і якості надання інформації, її повноцінного і критичного тлумачення з урахуванням особливостей сприймання мови різних медіа, розвивають здатність протистояти зовнішній інформаційній агресії і пропаганді, деструктивним медіаінформаційним впливам» [1]. Щоб реалізувати це завдання під час конструювання змісту та методичного апарату шкільного підручника історії, особливу увагу слід звернути на формування в учнів уміння роботи з історичними джерелами різного типу та інтерпретаціями минулого [2].

Вважаємо, що під час відбору змісту шкільного підручника історії необхідно врахувати багаторакурсний підхід, коли певна історична ситуація висвітлюється з кількох – щонайменше двох – ракурсів, що репрезентують різні суспільні позиції та інтереси [3]. Система завдань шкільного підручника історії має передбачати різні форми роботи з різноманітними джерелами інформації, які допоможуть учням відрізнити факти від думок, зрозуміти, як жили люди у той чи інший історичний час, відчутти характер епохи [4]. На нашу думку, потрібно допомогти учням усвідомити, що жодне джерело інформації (історичне джерело, веб-сайт, телевізійна передача, стаття, книга тощо) саме по собі не може дати повну та абсолютно правдиву інформацію, а цінність інтерпретації залежить від того, наскільки вона аргументована та спирається на реальні історичні факти [2].

Інтеграція медіаосвіти в шкільний підручник історії не передбачає надання учням готових оцінних суджень чи точних зразків або форм роботи. Відповідно, в підручнику мають бути дослідницькі завдання на аналіз різних інтерпретацій з позиції їх відповідності реальним фактам, іншим джерелам інформації. Важливо вчити школярів добирати аргументи як на користь певної точки зору, так і відшукувати аргументи, що суперечать їй [2].

У роботі з різними історичними інтерпретаціями важливо звертати увагу учнів на те, що в разі їхньої незгоди з позицією або думкою іншої людини, слід пояснити, чому і в чому саме полягають розбіжності, толерантно аргументувати власну позицію. Під час дискусій слід виявляти повагу до людей з іншими поглядами, що дасть змогу успішно взаємодіяти з іншими [3].

Вважаємо, що вивчення історії в такий спосіб дозволить учням сприймати історичні події не як однозначний процес, який зафіксовано у змісті шкільного підручника, не як набір сухих фактів і дат, а як живий олюднений процес. Також такий підхід дасть змогу учням зрозуміти, що події та історичні факти можна по-різному трактувати й осмислювати [5].

Отже, під час розкриття певної історичної тематики в шкільному підручнику історії важливо залучати якомога більше джерел різних типів, а

власну думку (точку зору) учні мають обґрунтовувати доказами, а не лише емоціями та уподобаннями [4].

Результати дослідження свідчать, що інтеграція засобів медіаосвіти в шкільний підручник історії, з одного боку, сприяє формуванню критичного мислення учнів, а з іншого – робить освітній процес більш цікавим і продуктивним. При цьому визначальне місце у підручнику має бути відведено творчим і дослідницьким завданням.

Ключові слова: шкільний підручник історії, медіаосвіта, критичне мислення, інтерпретації, інтегрування.

Список використаних джерел

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontsepsiya-vprovadzheniya-mediaosviti-v-ukraini-nova-redaktsiya/>
2. Мороз П., Мороз І., Концептуальні підходи до конструювання практикуму «Історія України в джерелах». *Проблеми сучасного підручника*. Вип. 21. с. 261-270. DOI <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2018-21-261-270>
3. Пометун О., Гупан Н., Власов В. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі : методичний посібник. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 208 с.
4. Мороз П., Мороз І. Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання всесвітньої історії в основній школі: методичний посібник. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 96 с.
5. Moroz P., Moroz I. Conceptual bases of the research activity in the process of teaching world history at the secondary school. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 3. С. 102-115.